

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.и.н. Анна Топалджикова

за

"ТЕАТРАЛНИЯТ ПЪТ НА РЕЖИСЬОРА СЛАВИ ШКАРОВ"
дисертационен труд на Йордан Георгиев за придобиване на
образователната и научна степен "доктор"

Дисертационният труд на Йордан Георгиев е пионерско начинание в една почти неизследвана от нашето театрознание област. За Слави Шкаров има сравнително малко рецензии от съвременниците му и до този момент никаква изследователска работа върху изкуството на този значителен български режисьор. Йордан Георгиев успява да се справи с трудностите, които произтичат от тези липси и да се фокусира върху новаторството на театралната практика на Слави Шкаров. Едновременно рационално и интуитивно той открива своя подход към темата на дисертацията. В идеята си за изследване на творческия път на режисьора Йордан Георгиев тръгва от създаването на портрет на личността, а това е особено важно за човек като Слави Шкаров, който привлича хората около себе си с обаяние, откритост към света, чувство за хумор и култура. Дисертацията надгражда репортажното проучване със задълбочен анализ. Ценна е предварителната работа - провеждането и обработката на интервютата, което дава основния фактологичен материал за изследването. Особено значителни като принос са възстановките на няколко емблематични спектакъла, върху които се гради

анализа на режисьорския прочит, съвременния рефлекс, подхода в работата с актьорите, идеите за пространството и др.

Шестте глави и съответните подзаглавия на труда са посветени на изследването на творческия път на Слави Шкаров със специално внимание върху нестандартния подход при провеждането на действия анализ, сценичната редакция, интереса към определени теми, жанровите характеристики на спектаклите, работата с актьорите и характерните за този режисьор провокации към тях, визуалната среда, която онагледява метафорите в съответствие с алтернативните концепции, парадоксалния начин на прочита на текста и режисьорските решения, театралната изразителност на гротесковите и сюрреалистичните образи.

Анализирайки практиката на Слави Шкаров докторантът стъпва върху натрупаните познанията от рецензиите за спектаклите и интервютата и успява да формулира основни принципи, които са водещи за мисленето на този режисьор и определят своеобразието на неговия метод на работа и творчески почерк. Могат да бъдат посочени редица примери като доказателство за това важно за едно такова историческо проучване умение. В подкрепа на твърдението си мога да цитирам извода на Йордан Георгиев по отношение на анализа на своеобразния репетиционен процес на Слави Шкаров, определяйки го като "трудно подаващ се на дефиниция нестандартен метод" на "сложно съчетание между рационалното начало, скрито зад лаконичен изказ, мощна интуиция и силно изострено чувство за ирония". На някои места в текста подобни констатации на изследователя за природата на явления и процеси

се губят в подробните цитирания на интервютата. В тази посока имах забележки към работата, но в редактирания вариант на дисертацията Йордан Георгиев до голяма степен е преодолял този проблем на съотношението между суровия материал на интервютата и собствените прозрения и изводи.

Както вече споменах, едно от най-стойностните постижения на дисертационния труд е възстановката на няколко емблематични за театъра на Слави Шкаров представления. Постигнато е убедително съчетание на подробна работа по събирането на сведения за представленията с изграждане на представа за тях и интерпретация.

В "Амадеус" от Питър Шафър акцентът е поставен върху тема, която е много значима за този режисьор, а именно взаимозависимостта между изкуство и власт. Отбелязан е изборът на различна от обичайната за автора театрална стилистика. В тази постановка Слави Шкаров въвежда актьорите в естетиката на психологическия театър и търси вживяване в образа чрез сложен и многопластов подход. Встъпителна част към практическата работа с актьорите са разговорите на тема вдъхновение, в които режисьорът използва богатата си култура в областта на всички изкуства, за да насочи вниманието на актьора към познание за екстатичното изживяване.

В "Кошнци" от Йордан Радичков Слави Шкаров избира предпочитаната от него ексцентрика на буфонадата, клоуната, площадния театър. Режисьорската намеса в текста на автора е преди всичко чрез добавеното обстоятелство - всички събития в пиесата са през погледа на пътуващи музиканти. Шкаров въвежда в действието "духовата музика", в която зрящите са водени от

един слепец, Йоната. Това решение дава нов ключ за разчитане на смисловия пласт на текста.

В "Кучешко сърце" от Михаил Булгаков идеята за дехуманизацията на човека под смазващата власт на тоталитарната система е проведена чрез клоуната. Сюжетът се превръща в памфлет, а персонажите – в гротеска. Карикатурните образи на „новите хора“ изобличават пролетарските масовици чрез остра, безпощадна сатира.

"Ревизор" от Гогол е замислен като площаден, панаирджийски, простонароден, балаганен спектакъл - шумно и по своему весело народно зрелище. Ексцентриката обхваща както сценографското решение, така и неочакваните промени на сцените на автентичния текст на Гогол. Шкаров избира да проведе заседанието на градоначалника и неговата свита в местната бръснарница. Там хитреците от свитата на градоначалника се насапунисват един-друг, а в пристъп на пълно объркване се и самосапунисват. Това е един от примерите за метафоричната образност, определяща актуалното звучене на постановката. Съществен акцент на режисьорското решение е откриването на глада като основен мотив, който се превръща в мотор на действието и задвижва поведението на Хлестаков.

„Съзаклятието на лицемерите (Молиер)“ от Михаил Булгаков е видян от Йордан Георгиев като "един от най-личните, най-съкровени, най-изповедните спектакли в творческата биография на Слави Шкаров". Тук режисьорът приема текста като лична изповед, като съдба на интелегента в една нетолерантна към културата властова система. Основен акцент е поставен върху темата за войнстващата посредственост, която убива творческата личност. В спектакъла се търси аналогии между драмата на

Молиер и съдбата на Булгаков. Театралните средства отново са буфонада, игра на театър в театъра, а конфликтът изправя един срещу друг свободния дух и властта.

Последната глава "Сюрреалното в спектаклите на Слави Шкаров" се вглежда в спецификата на творческото мислене на режисьора и в новаторския за времето образен език на неговите театрални решения. Йордан Георгиев търси корените на това явление в самата творческа природа на Слави Шкаров, извеждайки заключенията си от цитираните спомени за режисьора. Разглеждайки го като "изключителен ироник" и "човек с парадоксално мислене", той открива в тази даденост предпоставка за изграждането на сюрреални видения на сцената. В логиката на това твърдение е изследвано и значението на сънищата като източник на сюрреална образност в постановките на режисьора.

Йордан Георгиев се е съобразил с моите забележки, изложени в рецензията на вътрешното обсъждане, относно известна неточност на конкретните примери за сюрреалистични решения в спектаклите на Шкаров и е коригирал съответните пасажии в редактирания вариант на работата си. Той е преодолел и някои проблеми, свързани със структурирането на дисертационния труд, а също така е направил съкращения.

Дисертационният труд уважава с обема и качеството на извършените проучвания, с натрупването на ценен изследователски материал и със задълбочения анализ. Резултатът е своеобразен портрет на личността на Слави Шкаров и познание

за неговото непроученото досега театрално изкуство. Той е ценен като принос към историята на българския театър.

Въз основа на посочените достойнства на дисертацията, предлагам на научното жури да присъди на Йордан Георгиев образователната и научна степен "доктор".

18. 12. 2018

Подпис:

(проф. д.и.н. Анна Топалджикова)